

Klima- og miljødepartementet
Postboks 8013 Dep.
0030 OSLO

Vår saksbehandler
Ane Hansdatter Kismul

Vår dato
30.11.2016
Deres dato

Vår referanse
16/00835-3
Deres referanse

Høringsbrev fra Norges Bondelag

Norges Bondelag er den største fagorganisasjonen for bønder i Norge. Vi har 63.000 medlemmer, om lag 530 lokallag, 18 fylkeslag.

Vi viser til ekspertutvalgets rapport Strategi for grønn konkurransekraft av 28. oktober 2016.

Innledning

Norsk jordbruk er i dag en av verdens mest klimasmarte matprodusenter. Landbruket har betydelige bioressurser i jord og skog som er avgjørende for at Norge skal bli et grønt, konkurransekraftig samfunn frem mot 2030 og 2050.

Matproduksjon kan ikke skje uten utslipp av klimagasser. Jordbruket står pr i dag for i overkant av 8 % av Norges totale klimagassutslipp. Matproduksjonen vil få en relativt større andel av totalutslippet når vi lykkes i arbeidet med å omstille Norge til et lavutslippssamfunn.

Jordbruket i Norge har som en av få næringer kuttet klimagassutslippene over flere tiår. Viktige suksessfaktorer har vært systematisk og langsiktig avlsarbeid, god dyrehelse, førutvikling samt mer treffsikker gjødsling. Kontinuerlig forbedring, økt kunnskap og bedre teknologi vil bidra til ytterligere utslippsreduksjoner.

Langsiktig arbeid har gitt oss avgjørende fortrinn i klimaarbeidet som står foran oss. Norsk avlsmateriale fra ku og gris er internasjonale eksportsuksesser og har dannet grunnlaget for at norsk kjøttproduksjon er blitt stadig mer ressurs- og klimaeffektiv. Nye produkter og kunnskapsutvikling følger i kjølvannet.

I sin beskrivelse av jordbrukssektoren får ekspertutvalget fram en rekke av de gode forutsetningene norsk landbruk har til å dekke et voksende marked med mat og andre produkter på en klimasmart og miljøvennlig måte, men synes i liten grad utforsket mulighetene for økt verdiskaping basert på de fornybare ressursene som sektoren forvalter. Norges Bondelag viser blant annet til sektoren eget innspill til ekspertutvalget og NHOs

Bondelagets Servicekontor AS

Postadresse: Postboks 9354 Grønland 0135 OSLO	Besøksadresse: Landbrukets Hus, Hollendergata 5 0190 OSLO	Telefon: 22 05 45 00	E-postadresse: bondelaget@bondelaget.no
Norges Bondelag Bondelagets Servicekontor AS	Org.nr.: 939678670 Org.nr.: 985063001 MVA	Bankkonto: 8101.05.12891 Bankkonto:: 8101.05.91392	Internett: www.bondelaget.no

dokument Mot bioenergi hvor man kan finne beskrivelser av betydelig verdiskaping og nye muligheter.

Norges Bondelag har følgende bemerkninger til enkeltelementer i Strategi for grønn konkurransekraft:

Prinsipper for politikkutforming

Ekspertutvalget presenterer ti prinsipper for politikkutforming. De tre første punktene lyder:

- Forurensere skal betale
- Utslipp og andre eksternaliteter skal prises
- Det vi vil ha mindre av, skal skattes mer. Det vi vil ha mer av, skal skattes mindre

Det er i flere sammenhenger effektivt å avgiftsbelegge forurensing. Det er imidlertid flere elementer det er viktig å være klar over når det gjelder klimagassutslipp fra landbruket.

Overordnet

Norges Bondelag støtter målet om et ambisiøst og langsiktig arbeid for å redusere klimagassutslippene og ønsker å bidra til at Norge ivaretar sine forpliktelser i internasjonale avtaler. Det viktigste bidraget norske matprodusenter i denne sammenheng kan bidra med er å videreføre arbeidet med å gjøre norsk matproduksjon stadig mer klimaeffektiv. Verden trenger mer mat produsert med lavere klimaavtrykk.

Matproduksjon kan ikke skje uten utslipp av klimagasser. Jordbruket står pr i dag for i overkant av 8 % av Norges totale klimagassutslipp. Matproduksjonen vil få en relativt større andel av totalutslippet når vi lykkes i arbeidet med å omstille Norge til et lavutslippssamfunn.

Det er videre slik at alle land har rett og plikt til å brødfø egen befolkning. Egen matproduksjon bidrar også til en mer robust matforsyning i en framtid hvor klimaendringene i seg selv vil gi mer ustabile avlinger verden over, enn det som har vært situasjonen frem til nå. Dette vil i sin tur føre til økt etterspørsel etter mat på verdensmarkedet, økte matvarepriser og derved økte utfordringer for verdens fattige. I lys av disse realitetene er det avgjørende at Norge opprettholder en høyest mulig matproduksjon. Det er derfor avgjørende av hensynet til klimareduksjoner og økt matproduksjon sees i sammenheng.

I Parisavtalen er hensynet til matproduksjon ett av de overordnede målene: *«Øke evnen til å tilpasse seg klimaendringene og fremme klimarobusthet og en lavutslippsutvikling, på en måte som ikke setter matproduksjonen i fare.»*

Det er forskjell på karbon fra fossile kilder og karbon fra fornybare kilder. Det er en avgjørende forskjell for karbonbalansen om karbonet som frigjøres øker den totale mengden karbon i atmosfæren eller ikke. Forbrenning og annen frigjøring av karbon fra biologisk materiale er en del av det korte karbonkretsløpet. Forbruk av fossilt brensel tilfører naturens kretslop CO2 som tidligere har vært holdt utenfor kretsløpet. Dette innebærer at det i prinsippet skjer en irreversibel økning i den totale mengden CO2 i atmosfæren, skogen, havet og andre økosystemer som inngår i det naturens CO2-kretsløp.

Mangel på sikker kunnskap og målinger

Klimautfordringene i landbrukssektoren er komplekse. Rapporten Landbruk og klimaendringer, som ble presentert av en partssammensatt arbeidsgruppe tidligere i år, påviste betydelige kunnskapsbehov. Det er blant annet heftet stor usikkerhet ved utslippstallene i jordbruket, fremfor alt grunnet diffuse utslipp av lystgass og CO₂ fra arealer og jordsmonn. Mangel på presis kunnskap, målemetoder og helhetlige rapporteringssystemer gjør det utfordrende med detaljert regulering, som for eksempel gjennom bruk av avgifter, for utslipp i denne sektoren. Det er behov for videre forskning og utvikling for å sikre at vi tar de beste valgene.

Det finnes tiltak som vil kunne redusere utslipp pr produsert enhet i jordbruket, særlig innenfor melk- og kjøttproduksjonen. Flere av disse tiltakene, blant annet endret forsammensetning, er beskrevet i rapporten «Landbruk og Klimaendringer». Mangelen på metoder for nøyaktige målinger gjør det svært krevende å utforme økonomiske virkemidler på en slik måte at det gir incentiver for klimaforbedringer innenfor eksisterende produksjon. Grønn skattekommissjon vurderte innføring av utgift på metangass, i form av en kjøttavgift. De skriver at avgiften må ilegges pr dyr da det ikke er mulig å måle utslipp på individnivå. Utvalget slår selv fast at: «en avgift på rødt kjøtt vil stimulere til utslippsreduksjoner i norsk jordbruk gjennom reduksjoner i husdyrbestanden eller overgang til andre husdyrtyper, men vil ikke gi incentiver til å endre førsammensetningen.»

Dette viser at økonomiske virkemidler neppe er egnet for å dreie produksjonen i en mer klimasmart retning. Dersom målet er å redusere utslipp av den globale matproduksjonen samlet, vil det kunne være direkte skadelig. Dersom målet er å redusere utslippene i Norge, gjennom å redusere antall dyr, uavhengig av konsekvensene redusert verdiskaping og sysselsetting og økt import av mat til Norge, så vil det kunne fungere.

Klimaresultater i landsektoren er resultater av næringsaktivitet

Klimaforvaltning rettet mot å redusere utslipp fra fossile kilder er i mange sammenhenger basert på politisk virkemiddelbruk for å vri markedet mot andre teknologiske løsninger eller begrense og/eller forby aktivitet som medfører forurensing.

I klimaforvaltning for landsektoren må man ta flere hensyn enn klimagassutslipp fra enkeltstående aktiviteter alene. Blant annet at jordbruksaktivitet vil både føre til klimabelastning og klimaløsninger, det siste kan synliggjøres ved bla binding av karbon. Det er derfor i flere sammenhenger viktig at aktiviteten opprettholdes og økes for å sikre maksimal klimaeffekt.

Samtidig vil landsektoren også være en viktig del av grunnlaget for klimaløsninger i andre sektorer. Det er de fornybare ressursene både i havet og på land som må utnyttes i større grad og mer effektivt, og det er nødvendig å legge til rette for økt produksjon av biomasse. For å sikre tilgang på klimavennlig biomasse produsert og høstet etter bærekraftige prinsipper, må det finnes en landbruksnæring som kan drives med lønnsomhet. Tiltak for utslippsreduksjoner, økt karbonlagring og klimatilpasset produksjon i jord- og skogbruket, må sees i sammenheng med den betydning disse næringene har for utviklingen av samfunnets totale klimaløsninger.

Vår dato
30.11.2016

Vår referanse
16/00835-3

I denne situasjonen må klimaforvaltningen utformes med tanke på å sikre aktivitet over tid. Det er derfor viktig at klimapolitikken og næringspolitikken utvikles slik at de virker sammen og utfyller hverandre. Alternativet til lønnsom næringsaktivitet i landsektoren er at samfunnet går glipp av en innsats som ville gitt den største klimaeffekten på sikt. Vi får mindre klimapolitisk handlingsrom i framtiden om vi ikke utnytter alle handlingsalternativene vi har i dag. En ensidig tilnærming gjennom å avgiftsbelegge utslippene vil ikke bidra til å bygge opp under de avgjørende positive klimabidragene fra landbruket.

Utvalgets vurdering av norsk matproduksjon og utslipp av klimagasser

Utvalget viser til at flere av de mest utslippsintensive formene for matproduksjon, som kjøttfe, sau og melkeku for de største overføringene blant jordbruksproduksjonene. Dette omtales av utvalget som lite optimalt i et utslippsperspektiv.

Til dette vil Norges Bondelag bemerke at jordbruket er en biologisk produksjon. Det er ikke mulig å produsere mat uten klimagassutslipp. Utslippene kan ikke kontrolleres eller styres på samme måte som utslipp fra fossile kilder. Det er naturressursene som er utgangspunktet for matproduksjonen i Norge. Det er et politisk mål å produsere mat til egen befolkning og øke matproduksjonen i takt med befolkningsveksten.

Det er etterspørselen av de ulike varene som definerer mulighetene for de ulike produksjonene. I dag er vi ikke selvforsynt med storfekjøtt. Om lag 20% av det storfekjøttet vi spiser er importert. Produksjonen av dette kjøttet vil gi utslipp uansett hvor det produseres, og størrelsen på utslippene avhenger av hvor i verden produksjonen foregår. Norge har en av verdens minst klimabelastende produksjon av storfekjøtt. Dersom det innføres begrensinger eller forverringer av rammevilkårene som gjør det vanskelig å dekke innenlands etterspørsel på varer vi har naturgitte forutsetninger for å produsere i Norge, vil det føre til karbonlekkasje. Det vil gi minst like store klimagassutslipp et annet sted, men tap av verdiskaping og sysselsetting her i landet.

En reduksjon i overføringene til produksjon av rødt kjøtt vil uomtvistelig redusere utslippene av klimagasser i Norge. Sammen med redusert sysselsetting og verdiskaping. Men det vil ikke gi reduserte klimagassutslipp globalt, tvert imot vil utslippene være på omtrent samme nivå, eller høyere, dersom maten vår produseres i andre deler av verden. Det er viktig å avklare om man i denne sammenhengen prioriterer den produksjonsfordelingen som vil gi den laveste totale klimabelastningen i et globalt perspektiv, eller om man utgangspunkt i klimagassutslipp fra norsk territorium alene.

Utvalgets anbefalinger

Utvalget skriver: *I betraktning av de høye subsidiene anbefaler vi at virkemidlene i jordbruket vurdering av hvordan virkemidlene i jordbruksavtalen kan innrettes for å sikre lavere klimagassutslipp, styrket grønn konkurransekraft i norsk jordbruksproduksjon og reduserte matsvinn. Innrettingen av jordbrukspolitikken og virkemidlene i jordbruksavtalen har stor betydning for hva som produseres, hvordan det produseres og dermed også fremtidige utslipp. Utvalget er orientert om ny teknologi som kan redusere matsvinn og mener dette bør tas i bruk.*

Norges Bondelag har følgende bemerkninger til denne anbefalingen; Klimaendringene er av en så alvorlig og altomfattende karakter at det er naturlig at alle sektorer og alle

Vår dato
30.11.2016

Vår referanse
16/00835-3

offentlige virkemidler vurderer hva som er best egnet for å redusere utslippene. Det er imidlertid viktig å vite hva som skal vurderes ut fra et klimahensyn; er det den totale klimaeffekten globalt, eller hva som skal til for å redusere klimagassutslippene i Norge, uavhengig av om redusert matproduksjon her kan ført til økt import fra andre land og økte klimagassutslipp i disse landene.

Det norske landbrukets marked defineres i all hovedsak av nasjonal etterspørsel. Dette, sammen med våre naturressurser avgjør hva som produseres i Norge. Med utgangspunkt i den totale, globale klimabelastningen taler det lave klimaavtrykket i norsk kjøttproduksjon for å sikte mot at en så stor andel som mulig av det norske markedet dekkes av norskprodusert vare. Dette vil også være i tråd med konklusjonen i den svenske utredningen En klimat- och luftvårdsstrategi för Sverige, SOU 2016:47: *«En ökad konsumtion och produktion av svenskproducerat kött på bekostnad av det importerade ger förutsättningar för en produktion med globalt sett lägre utsläpp och kan även underlätta uppnåendet av andra miljömål. Svenska lantbrukare, som ligger i framkant globalt, både miljömässigt och i fråga om djurskydd, behöver ges goda möjligheter att utnyttja denna potential i större utsträckning.»*

Videre er det viktig å vurdere om virkemidlene kan innrettes slik at norsk matproduksjon ytterligere kan forbedre sitt klimaavtrykk per produsert enhet og i større grad bidra med klimavennlige innsatsfaktorer til andre sektorer.

Norsk landbruk er langt framme når det gjelder å ta i bruk nye teknologiske løsninger, etter hvert som de blir tilgjengelige. Norges Bondelag ser positivt på alle nye løsninger som kan bidra med å redusere klimaavtrykket, svinn fra næringa eller redusere andre former for miljøbelastning. Norges Bondelag jobber for øvrig målrettet med å redusere svinn og matsvinn fra vår sektor gjennom intensjonsavtalen for redusert matsvinn mellom myndighetene og en bredt representert verdikjede for mat.

Med vennlig hilsen

Elektronisk godkjent, uten underskrift

Anne Thorine Brotke

Ane Hansdatter Kismul